

Xüsusi terminlər və izahlara aid təqdim olunmuş izahlı lüğət müəllif hüquqları və əlaqəli hüquqlar üzrə mütəxəssis olmayanlar və yeni başlayanlar üçün tanışlıq məqsədilə nəzərdə tutulub.

Mənbə:

“Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu (№ 115-1Q 5 iyun 1996-cı il)

“**müəllif**” — əsərin yaradıcısı olan fiziki şəxs;

“**audiovizual əsər**” — bir-biri ilə əlaqəli olub hərəkət təsəvvürü doğuran və müvafiq texniki qurğuların köməyi ilə görmə (eşitmə) qavrayışı üçün nəzərdə tutulan təsvirlər silsiləsindən ibarət (səslə müşayiət olunan, yaxud olunmayan) əsər; audiovizual əsərlərə ilkin və sonrakı yazılma üsulundan asılı olmayaraq kinematoqrafiya əsərləri və kinematoqrafiya vasitələrinə bənzər vasitələrlə ifadə edilmiş digər əsərlər (tele-videofilmlər, diafilmlər və s.) aiddir;

“**məlumat bazası**” — materialların seçilməsinə və ya düzümünə görə yaradıcı əməyin məhsulu olan və kompyuterin (EHM-in) köməyi ilə tapıla və işlənə biləcək şəkildə sistemləşdirilmiş məlumatların (məqalələrin, hesablamaların, faktların və başqa materialların) məcmusu;

“**surətçixarma**” — əsərin və ya fonoqramın bir və ya daha çox nüsxəsinin hər hansı maddi formada, o cümlədən səs və videoyazı şəklində hazırlanması. Əsərlərin və ya fonoqramların elektron (rəqəmli də daxil olmaqla), optik və ya maşınla oxunan digər formada müvəqqəti, yaxud daimi saxlanma üçün yazılması da surətçixarma sayılır;

“**yazılma**” — texniki vasitələrin köməyi ilə səslərin və (və ya) təsvirlərin dəfələrlə qavramağa, surətini çıxarmağa, yaxud bildirməyə imkan verən hər hansı maddi formada əks olunması;

“**audiovizual əsər istehsalçısı**” — belə əsərin hazırlanması təşəbbüsünü və məsuliyyətini üzərinə götürmüş fiziki və ya hüquqi şəxs. Başqa sübutlar olmadıqda audiovizual əsərdə adı adi qaydada göstərilmiş fiziki və ya hüquqi şəxs audiovizual əsərin istehsalçısı sayılır;

“**quruluşçu rejissor**” - audiovizual əsərlərin quruluşçusu və teatr, sirk, kukla, estrada, televiziya tamaşası və digər tamaşanın quruluşunu həyata keçirən və ya bu cür tamaşalara quruluş verən şəxs;

“**pirat məhsul**” – hüquq sahibinin razılığı olmadan hazırlanan (istehsal edilən) və yayılan əsər və fonoqram nüsxələri;

“**fonoqram istehsalçısı**” — ifanın və ya digər səslərin ilk dəfə yazılması təşəbbüsünü və məsuliyyətini üzərinə götürmüş fiziki və ya hüquqi şəxs. Başqa sübutlar olmadıqda həmin fonoqramda və (və ya) onun qoyulduğu qutuda adı adi qaydada göstərilmiş fiziki və ya hüquqi şəxs fonoqram istehsalçısı sayılır;

“**ifaçı**” — rol oynayan, oxuyan, qiraət edən, deklamasiya deyən, musiqi aləti çalan və ya ədəbiyyat və incəsənət əsərlərini başqa şəkildə (o cümlədən

estrada, sirk və ya kukla teatri nömrələri) ifa edən aktyor, müğənni, musiqçi, rəqqas və ya digər şəxs;

“**kompyuter**” (EHM) — informasiyanı işləməyə qadir olan elektron və ya ona oxşar qurğu;

“**kompyuter proqramı**” (EHM üçün proqram) — maşınla oxunan formada ifadə edilən və müəyyən məqsədə və ya nəticəyə nail olmaq üçün kompyuteri hərəkətə gətirən sözlər, kodlar, sxemlər və başqa şəkildə təlimatlar məcmusu. Kompyuter proqramına həmçinin onun hazırlanması gedişində əldə edilən hazırlıq materialları və onun doğurduğu audiovizual təsvirlər də daxildir;

“**kollektiv əsər**” — fiziki və ya hüquqi şəxsin təşəbbüsü ilə və rəhbərliyi altında onun öz adı ilə nəşr edilmək şərti ilə iki və ya daha çox fiziki şəxsin yaratdığı əsər;

“**törəmə əsər**” - tərcümələr, dəyişdirmələr, iqtibaslar, annotasiyalar, referatlar, xülasələr, icmallar, səhnələşdirmələr, aranjemanlar, elm, ədəbiyyat və incəsənət əsərlərinin yenidən işlənməsi;

“**toplu**” - materialların seçilməsinə və düzülməsinə görə yaradıcılıq fəaliyyətinin nəticəsi kimi müstəqil əsərlərdən ibarət məcmuə. Belə məcmuələr (toplular) ensiklopediya və ya antologiya kimi əsər mənasını ifadə edir;

“**ənənəvi biliklər**” - ənənəyə əsaslanan əqli fəaliyyətin nəticəsi olan və nəsil-dən-nəslə ötürülərək qorunub saxlanılan elmi, ədəbi, bədii sahələrdə və sənaye sahələrində yeniliklər və yaradıcılıq nəticələri;

“**əsinin açıqlanması**” — müəllifin razılığı ilə əsinin ilk dəfə kütləyə çatdırılması məqsədi ilə dərc edilməsi, kütləvi nümayiş etdirilməsi, kütləvi ifa olunması, efirə verilməsi və başqa üsullarla edilən hərəkət;

“**dərc edilmə**” (istifadəyə buraxılma) — əsinin müəllifinin və ya fonogram istehsalçısının razılığı ilə əsinin, fonogramın kütlənin tələbatını ödəmək üçün dövriyyəyə buraxılması, elektron-informasiya sistemləri vasitəsi ilə əsərdən və fonogramdan istifadəyə imkan yaradılması da dərc edilmə sayılır;

“**yayım təşkilatının verilişi**” — efir və ya kabel yayımı təşkilatının özünün və ya onun vəsaiti hesabına başqa təşkilatın yaratdığı veriliş;

“**tətbiqi sənət əsəri**” — əllə və ya sənaye üsulu ilə yaradılmış və praktik istifadə funksiyaları olan, yaxud praktik istifadə əşyalarına köçürülən incəsənət əsəri;

“**fotoqrafiya əsəri**” — fiksajlama texnologiyasından (kimyəvi, elektron və s.) asılı olmayaraq işıq şüalanmasının və ya başqa şüalanmanın təsvir yaratmağa imkan verən üsulla fiksajlanması. Audiovizual əsərlərin ayrıca götürülmüş kadri “fotoqrafiya əsəri” sayılmır;

“**kütləvi ifa**” — əsərlərin, ifaların, fonogramların, yayım təşkilatlarının verilişlərinin həm canlı ifadə, həm də müxtəlif texniki vasitələrin və proseslərin köməyi ilə (efirlə və ya kəbellə vermə istisna olmaqla) deklamasiya, oyun, oxu və başqa üsulla elə tərzdə təqdim edilməsidir ki, ailə

dairəsinə və ya ailənin yaxın tanışları sırasına daxil olmayan şəxslər tərəfindən qavranıla bilsin;

“kütləvi nümayiş” — əsərin, ifanın yayım təşkilatının verilişinin orijinalının və ya bir nüsxəsinin bilavasitə, yaxud plyonkanın, slaydın, kadrın, yaxud başqa qurğuların və ya proseslərin köməyi ilə (efirlə və ya kəbellə vermə istisna olmaqla) ekranda elə tərzdə nümayiş etdirilməsidir ki, ailə dairəsində və ya ailənin yaxın tanışları sırasına daxil olmayan şəxslər tərəfindən qavranıla bilsin. Audiovizual əsərin ayrı-ayrı təsvirlərinin ardıcıl olmayan nümayişi də onun kütləvi nümayişi sayılır;

“pulsuz istifadə” — əsərin orijinalına və ya nüsxəsinə sahiblik hüququnun müəyyən müddətə əhaliyə pulsuz xidmət göstərən kitabxanalara, arxivlərə və başqa müəssisələrə, təşkilatlara verilməsi;

“bildiriş” - əsərlərin və əlaqəli hüquqların obyektlərinin faktiki qavranılmasından asılı olmayaraq, eşitmə və ya görmə qavrayışını mümkün edən nümayişi, ifası, radio və televiziya ilə ötürülməsi və ya hər hansı digər hərəkət (əsərin, yaxud fonogramın nüsxələrinin yayılması istisna olmaqla);

“kütləvi bildiriş” (kütləyə çatdırma məqsədi ilə bildiriş) - əsərlərin və əlaqəli hüquqların obyektlərinin bildiriş kimi efirlə, kəbellə ötürülməsi, həmçinin bildirişin qavranılmasından asılı olmayaraq, onun əldə edilməsini bu cür mümkün edən hər hansı, o cümlədən interaktiv üsulla kütləyə çatdırma (əsərin və əlaqəli hüquqların obyektlərinin nüsxələrinin yayılması istisna olmaqla);

“interaktiv kütləvi bildiriş” (əsərlərin və əlaqəli hüquqların obyektlərinin interaktiv istifadə üçün kütləyə çatdırılması) - əhali nümayəndələrinin öz şəxsi seçiminə görə istənilən yerdə və istənilən vaxtda əsərlərin və əlaqəli hüquqların obyektlərinin əldə etməsini mümkün edən çatdırma;

“əsəri və əlaqəli hüquqların obyektlərini yaymaq” - əsərin və ya əlaqəli hüquqların obyektlərinin orijinalının və ya nüsxələrinin satışı və ya mülkiyyət hüququnun başqa cür verilməsi ilə kütləyə çatdırılması;

“texniki mühafizə vasitələri” - əsərə və əlaqəli hüquqların obyektlərinə daxilolmanı nəzarətdə saxlamağa imkan verən, hüquq sahibinin və ya istehsalçının icazə vermədiyi hərəkətlərin qarşısını alan, yaxud məhdudlaşdıran istənilən texniki qurğu və ya onların hissələri;

“hüquqların idarə edilməsi haqqında informasiya” - əsəri, əsərin müəllifini və ya digər hüquq sahibini eyniləşdirən və ya əsərdən istifadə şərtləri haqqında məlumatları və təqdim olunan belə məlumatları özündə saxlayan hər hansı rəqəmləri və ya kodları bildirir ki, informasiyanın istənilən elementlərindən hər hansı biri əsərin nüsxəsinə əlavə edilmiş olur, yaxud bu obyektlərin kütləyə çatdırılması məqsədi ilə bildirişi zamanı görünür;

“reproqrafik surətçixarma” (reprosurətçixarma) — əsərin (yazılı və başqa qrafik əsərin) orijinalının və ya nüsxəsinin fotosurətçixarma yolu ilə və ya nəşretmə istisna olmaqla, digər texniki vasitələrin köməyi ilə hər hansı ölçüdə (böyüdülmüş, yaxud kiçildilmiş) faksimilesinin çıxarılması;

“kirayə” - əsərin, fonogramın və ya bu Qanunla qorunan obyektlərin orijinalının və ya nüsxələrinin birbaşa və ya dolayısı yolla gəlir götürmək məqsədi ilə müəyyən müddətə müvəqqəti istifadəyə verilməsi;

“şərikli əsər” — bu maddədə nəzərdə tutulan kollektiv əsərlər istisna olmaqla iki və ya daha çox müəllifin yaratdığı əsər;

“efirlə kütləvi bildiriş” — əsərlərin, ifaların, fonogramların, yayım təşkilatının verilişlərinin radio və televiziya vasitəsi ilə (kabel televiziyası istisna olmaqla), o cümlədən peyklərin köməyi ilə kütləyə çatdırılması. Əsərlərin, ifaların, fonogramların, yayım təşkilatının verilişlərinin peyk vasitəsi ilə efirlə kütləvi bildirişi dedikdə, yerdə yerləşən stansiyadan göndərilən siqnalların peyklə qəbul edilməsi və həmin siqnallar vasitəsi ilə kütlənin faktik qəbul etməsindən asılı olmayaraq, əsərlərin, ifaların, fonogramların, yayım təşkilatının verilişlərinin kütləyə çatdırılması başa düşülür. Kodlaşdırılmış siqnalların bildirişi, əgər kodun açılması vasitələri yayım təşkilatı tərəfindən və ya onun razılığı ilə əhaliyə təqdim olunarsa, efirlə kütləvi bildiriş sayılır;

“kəbellə kütləvi bildiriş” — əsərlərin, ifaların, fonogramların, yayım təşkilatının verilişlərini kabel, naqıl, optik tel və digər oxşar vasitələrlə kütləyə çatdırılması;

“fonogram” — ifaların və ya digər səslərin müstəsna olaraq səsli yazılması;

“əsər nüsxəsi” — əsərin hər hansı maddi formada hazırlanmış surəti;

“fonogram nüsxəsi” — fonogramda yazılmış səslərin hamısının və ya bir hissəsinin bilavasitə və ya dolayısı ilə hər hansı maddi daşıyıcıya köçürülmüş surəti;

“retranslyasiya” — yayım təşkilatının verilişinin başqa yayım təşkilatı tərəfindən eyni vaxtda efirlə (kəbellə) verilməsi.